

zoo zegt hij, „schulddeigend heeten”. Zoodat bij Zondervan eigenlijk de geestelijke mensch zijn eigen priester is en zelf de verzoening tot stand brengt.

Het versl gaat op deze lijn de Hegeliaan Van den Bergh van Eysinga.

Met beslisheid ontkent hij het historisch bestaan van Jezus. In zijn boek „Voorchristelijk Christendom” heet het: „Het N. T. schildert ons een metaphysisch (bovennatuurlijk, goddelijk) wezen en niet een historisch persoon. De hypothese (onderstelling) der moderne theologie, dat achter dit metaphysisch levensbeeld een historische figuur schuilt, is en blijft een hypothese. Het is niet geoorloofd, van de evangelie-geschiedenis het wonderbaarlijke, bovennatuurlijke af te trekken en dan hetgeen overblijft voor werkelijk gebeurd te houden. De geschiedenis van Jezus is niets dan een mythe, waarin de oudste christenen hun idealen en wijsheid hebben uitgedrukt”.

Als nu Van den Bergh van Eysinga van „Christus” spreekt, geeft hij dien naam aan natuur en mensch. Terwijl Zondervan dezen naam tot de geestelijke menschheid beperkt, wordt hij door Van den Bergh van Eysinga over den mensch als zoodanig en over de gansche schepping uitgebreid. „Het Oneindige” — zoo zegt hij in zijn referaat over Christologie en Triniteit — „heeft de Eindigheid niet tegenover zich, maar in en aan zich. Al het Eindige is vereindiging, zelfvereindiging van het Oneindige. De Christus, de Zoon, is het Oneindige als Eindigheid gedacht, het Eindige als Oneindigheid herkend”. De wereld is alzoo de Christus, de Zoon van God.

Hij wil de leer der Drieëenheid handhaven en beschouwt ze als de hartader van het Christendom. Maar niet de leer, zooals ze door de kerk is geformuleerd, doch de idee, die er aan ten grondslag ligt. Die idee is redelijke waarheid. „Vader, Zoon en Geest zijn niet te scheiden: het goddelijke boven de natuur als haar Schepper; het goddelijke in de natuur als de ziel en het wezen der dingen; het goddelijke, dat in het natuurlijke zich boven het natuurlijke verheft als de Heilige Geest, die de Schepping herschept tot geestelijke eenheid”.

Zoo is het wezen der natuur goddelijk en wordt het door Van den Bergh van Eysinga Christus genoemd. Maar, terwijl God in alles is of alles in God, is de mensch de hoogste openbaring van God. „De Menschwording Gods (is) de kern der religie”. Hier wordt dus met de menschwording Gods dit bedoeld: als de mensch ontstaat, dan is die mensch een verschijning van God, dan is God mensch geworden. „Alle dingen zijn in den Logos (het Woord) gegrond en ten slotte wordt de Logos mensch. In den mensch als hoogtepunt van de evolutie der aarde wordt de Idee zich bewust, hij is de Godmensch”. Van den Bergh van Eysinga zegt dan ook, dat aan de kerkleer over Christus dit het zwakke punt is, „dat de Christus, de tweede persoon der Drieëenheid wordt voorgesteld als een bepaalde mensch uit de geschiedenis”. Neen, ieder mensch is een menschwording Gods. De mensch is de Christus.

En nu weet de natuurlijke mensch dat nog niet, maar de ware mensch, de geestelijke mensch is er zich van bewust, dat hij goddelijk is in wezen. Van den Bergh van Eysinga brengt hier de gelijkenis van den Verloren Zoon bij te pas. Hij zegt: „toen de verloren zoon tot zichzelf kwam, kwam hij meteen tot God”. Dat beteekent, dat de verloren zoon, toen hij zijn ware wezen leerde kennen, God leerde kennen, want 's menschen wezen is God. En wanneer de mensch zichzelf als „natuurlijke bovennatuurlijkheid” herkent, wanneer hij het waarachtig menscheleke als het goddelijke leert zien, wanneer hij zich van de goddelijkheid van zijn wezen bewust wordt, dan voltrekt „het mysterie van de Godsgeboorte” zich in zijn ziel. Dan is de mensch in den hoogsten zin de Christus geworden. „De Christus verschijnt dan in ons vleesch”.

Het zal geen betoog behoeven, dat we in deze Christus-opvatting met het zuivere pantheïsme te doen hebben.

J. THUIS.

P.S. In het vorig artikel staat een foutieve regel, n.l. 2de kolom, regel 33 van onderen. Men leze: „... is er maar één zeer eenvoudig antwoord mogelijk: niets! De sprong van den nieuwtestamentischen Christus tot de historische werkelijkheid daarachter enz.

UIT DE SCHRIFT.

Gebod en verhooring.

Heere, gedenk mijner als gij in uw koninkrijk zult gekomen zijn. — Heden zult gij met mij in het paradijs zijn.

Lucas 23: 49, 50.

Luister goed naar dien gekruisten moordenaar; overweeg en weeg zijn gebod en weeg ze nog eens over; en doe dat dan met behulp van zielkundige, en andere gegevens, doch zóó, dat gij dit gebod beoordeelt „op zichzelf”, los van zijn verhooring; en — ge komt er niet mee gereed. Het ontsluit u op deze wijze zijn ware wezen niet.

Zeker, de man bidt. Maar is het geen eigenbelang? Hoevelen hidden er niet, als de wateren van den nood tot aan de lippen komen, en — logenstraffen hun eigen gebod, als hun de dagen worden verlengd?

Zeker, de man bidt. Hij protesteert daarmee tegen zijn rechters, zijn volk, tegen zijn medekruiseling, tegen de overgrote meerderheid. Maar — is dat een bewijs van omkeering, van wezenlijke omzetting en ontzetting? Ach, het lijkt bemaauwend veel op zelfhandhaving... heeft hij zijn leven lang wel iets anders gedaan dan: ingaan tegen de meerderheid?... De rebel — hoor, hij is nog rebelsch.... Wat is dat: nieuw of oud? Nieuwe kracht, of het oude zwak? Er zijn er meer, die vóór den één zijn, omdat ze tegen den ander willen wezen.... Wie bewijst, dat zijn keus vóór Jezus niet een ontlasting van een grimmig hart is, een hart, dat nog altijd mokt tegen de helft plus één?

Zeker, de man bidt: Bidden is altijd, voorzover het waarneembaar is, ernstig doen. Maar is hij wel geheel helder van verstand? Heeft hij niet pas een drank, die benevelt, gedronken? Wie zal bewijzen, dat elk woord een talentpond weegt, en meer?

Zeker, hij bidt. Maar — is zijn voorstelling wel juist, zijn kennis wel rijp? Wat zal de man gedacht hebben bij dat „koninkrijk”? En wat bij dat „komen in het koninkrijk”? Als zelfs de discipelen nog onkundig zijn, zal dan deze man klaar zijn woorden wegen? En zullen zijn woorden conform de gedachten Gods zijn? Is misschien het laatste gebod, dat Jezus in de ooren klonk, eer hij stierf, niet, laat ons zeggen: chiliastisch geweest?

Och, bezie die gebedsformule met al uw wijsheid, nuchter en eerlijk, en bezie het niet in het licht van zijn verhooring, — en die moordenaarsbede blijft een open vraag, waarmee ge geen raad weet.

* * *

Vindt gij dat arm, en jammer?

Maar wat wilt ge anders?

Wie heeft ooit een gebod met dien schoonen naam kunnen noemen. Tenzij dan in het licht van de verhooring? Och, alles wordt slechts uit God verklaard. Wat het eerste is in Gods besluit, is het laatste in de uitvoering, is gezegd. Nu, zonder eenigen twijfel — Gods genadebegrip is in zijn besluit het eerst; en om tot de vreugde van het wegschenken van Zichzelf te komen, daartoe geeft God zelf het gebod in de ziel van den verkorene ter verlossing. Dus komt in de uitvoering, in ons leven, het gebod eerst, en de verhooring volgt daarna. Maar in Gods raad is het besluit tot het schenken van het heilgoed het eerste. En het besluit, om den akker der ziel door geboden open te werken voor het zaad van Gods paradijsbloemen, dat volgt daarna in de orde der dingen. Dus is het eigenlijk zóó: niet het gebod verklaart de verhooring, doch uit de verhooring wordt het gebod verklaard, en bewezen gebod te zijn. Niet de stem van den roependen mensch doet God spreken, maar het is omgekeerd: Hij spreekt tot Zichzelf, dat Hij tot ons van vrede wil spreken; en daarom wékt Hij ons spreken, ons bidden, ons betuigen en belijden op. Niet de mensch verklaart God, maar God den mensch. Niet het gebod van dien moordenaar geeft aan den dag der kruisiging van Christus een nieuwe geschiedenis, en dan zoo'n moede; want Golgotha is geen plaats van mooie geschiedenissen; daar is de dag der NOODZAAK, daar is de dag van het MOETEN, daar is de dag van het EIGEN werken Gods en de dag van den arbeid van Gods Zoon. Christus verklaart die geschiedenis, want hij maakt ze zelf. Wee Hem,

als hij den moordenaar niet toespreekt en verlost; als hij loslaat, wien de Vader greep in Zijn eeuwigen raad... wee Hem, den Knecht des Heeren, als Zijn dadelijke gehoorzaamheid niet aan dien man bedient het profetisch onderricht op zijn dwaalzieke en toch tot God uitgaande vraag, en als Zijn lijdelijke gehoorzaamheid niet ter hells vaart, met het gezicht óók op dezen gekende des Vaders. En omdat God het wil, en omdat God dit uur beschikt heeft, om Zijn deugden te verheerlijken, en om de antithese uit te roepen, en om concreet te maken in één uur de aanschouwelijkheid van verkiezing en verwerping in bekeering en verharding, — en om al die dingen, die in GOD besloten zijn, en nog heel veel andere meer, daarom moet Christus heden den moordenaar toespreken van vrede, en daarom moet de Geest dien man den mond openbreken; en daarom moet Christus zijn eerste kruiswoord spreken, om voor dit tweede plaats te bereiden en zoo dat tweede woord aan het eerste te verbinden door den van God gelegden tusschenschakel van een krachtig gebod van een stervenden boef. Want in het eerste kruiswoord is Christus voorbidder. Daarna moet de moordenaar houvast krijgen. En zijn gebod neemt Christus dan ook straks juist als voorbidder aan: dat is: hij sluit zich aan bij het laatste, wat hij van Christus heeft gezien en gegrepen; hij heeft niet veel gegevens, maar wat hij heeft, daar zwoegt hij mee... En het is alles uit Christus, die het eerste kruiswoord sprak, omdat hij er ook reeds den moordenaar mee zocht. In de uitvoering is het tweede na het eerste; maar in het besluit is het ervóór.

Dat is, hetgeen gezegd werd: dat gebod „op zichzelf” verklaart en bewijst niets. Och, wát is er op „zichzelf”? Niets in de wereld; en vooral op Golgotha, die plaats van noodzaak en van moeten, van strenge betaling en toerekening, van goddelijke verbintenis van oorzaak en gevolg, vooral op Golgotha moest niemand kunnen spreken van iets, dat „op zichzelf” kan worden gezien.... Dit te zeggen, beteekent eigenlijk: Golgotha niet gezien te hebben.

* * *

Dus weet ik uit de verhooring, dat het gebod toch waarlijk gebod was. Ik weet uit Christus' woord de geestelijke waarde van het spreken van den moordenaar te bepalen. En nu ik GELOOF, nu weet ik:

hier is geen eigenbelang; de eeuwigheid zal bewijzen, dat in dit gebod zich een ziel in Gods handen gaf; —

en het is geen protest tegen de meerderheid, zijn oude zonde dus; maar een treden tot de plaats des gericht, en der verbrijzeling voor God, het nieuwe leven, en het nieuwe gezicht; —

en door zijn nevelen — die er zijn — breekt hier goddelijk licht; —

en in zijn troebel denken legt de Geest een klaar gezicht op God, en die klaarheid zal overwinnen.

Bid hier, mijn ziel; en luister aandachtig naar Gods stem, die u roept. Want de toeroepingen Gods zijn de verklaring van de aanroepingen van ons, en daarvan de Kenschetsing. Benaarstig u om uw verhooring en uw verkiezing tot geboden vast te maken.

K. S.

KERKELIJK LEVEN.

Eenige bezwaren tegen professor Visschers „Paradijsprobleem”.

XI.

Openbaring en mythologie.

Het staat voor ons dus zóó: wanneer de Schrift ons gegevens biedt omtrent een stuk Oude Oostersche Kultuur en de opgravingen en andere onderzoekingen komen daarnaast ook met gegevens aan, dan mogen de Schriftgegevens — wij hebben 'natuurlijk over zuivere gegevens, niet over wat men er alzóó heeft bij gefantaseerd — nooit naar die andere, maar behooren die anders juist naar de Schriftgegevens worden uitgelegd.

De Schrift is niet alleen principe van uitlegging voor zichzelf, maar zij is ook normatief voor alle menschelek leven, ook voor de wetenschap en met name voor de wetenschap der Oostersche kultuur.

Niet dat men heel het vroegere Oostersche cultuurleven uit de Schrift kan konstrueeren — zij is geen handboek voor algemeene kulturge-

schiedenis-
ontrent w-
staan ons
tenschap
betogen; c-
beoordeel-

Dat ouc
haar eigen
is voor a
zou volle

Dat zeg-
scher, ma-
Er is
Daar
En sp

Men zie
wanneer

Om de
men de
eigenlijk e-
der oud

Dat dit
volgende

„Maar
lonisch ep-
remineer
om het a
religieuze
sprong, m
bylonisch
stemd.” (E

Prof. V
verhaal va
spelingen

Andere
Wie de
staan, moe
mythologie

Dan beg-
historie he-
slachten z-
de mensche
plaats geb-
dat het zij
lonische m

Doch ni-
ook dat va-
gens hem
mythologis

„Ook is
Babylonisc
zijn, maar
voorzien, a
profetische

sen ook in-
de in Bab-
waarvan de
poëtische l-
openbaarde

De poëti-
niet oorspr-
gemeene
zijn bepaal-
mythologie

Dat weet
En and
Op bl. 1

de heilige
aangegrepe
menschheid
nooten van

elementen
vloed geest
scheppinger

Op het l-
nog even t
de Schri

Op bl. 13
een Bab-
schierenen
geboawd, n

baring geel
Op bl. 15
oudheid do

komen was
den natuur
Op bl. 1
Cherubim
zeer bij
gemaakt
lonische